

8. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

9. План заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021-2024 роки. Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 438-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-%D1%80#n10>

10. Recommendation of the Council on Artificial Intelligence. OECD Legal Instruments. (OECD/LEGAL/0449). Adopted on: 22/05/2019. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/oecd-legal-0449>

11. Recommendation CM/Rec(2020)1 of the Committee of Ministers to member States on the human rights impacts of algorithmic systems (Adopted by the Committee of Ministers on 8 April 2020 at the 1373rd meeting of the Ministers' Deputies). URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016809e1154

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ГЕНОЦИДУ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

*Албул С. В.,
професор кафедри ОРД ФПФПКП ОДУВС
кандидат юридичних наук, професор*

На сьогодні дії збройних сил російської федерації на території України проти цивільного населення здійснюються з наміром знищити Український народ як окрему національну групу. Системне й безжальне знищення Українського народу, позбавлення його самобутності, самовизначення та самостійного розвитку, а головне – права на життя. Методи збройних сил російської федерації – це щоденні масові вбивства, викрадення, позбавлення свободи людей, їх катування, гвалтування жінок і дітей, розстріли, блокада населених пунктів, знищення цивільної інфраструктури, використання голоду як методу війни [1].

Довідкова література трактує визначення «геноциду» (від грец. *Génos* – рід, плем'я та лат. *Caedo* – вбиваю) як цілеспрямовані дії з метою повного або часткового знищення груп населення чи народів за національними, етнічними, расовими, корисливими або релігійними мотивами [3, с. 61]. До таких дій належать: вбивство членів цієї групи; нанесення тяжких тілесних або психічних ушкоджень членам такої групи; тортури; створення членам групи умов, які розраховані на повне чи часткове її знищення; унеможливлення народження дітей в середовищі групи; насильницька передача дітей цієї групи іншій групі [2; 4, с. 194].

Вперше визначення «геноциду» як правового поняття було застосовано польським та американським науковцем-правником Рафалом (Рафасль/

Рафаїл) Лемкіним у 1944 році. Як зазначав науковець, геноцид не обов'язково означає негайне знищення нації, крім випадків, коли здійснюються масові вбивства всіх членів нації. Він, скоріше, означає скоординований план різних дій, спрямованих на знищення суттєвих основ життя національних груп з метою їхнього знищення [1; 7]. Метою такого плану буде розпад політичних і соціальних інститутів, культури, мови, національних почуттів, релігії та економічного існування національних груп, а також знищення особистої безпеки, свободи, здоров'я, гідності та навіть життя осіб, що належать до таких груп. Ґрунтуючись на розробках Рафала Лемкіна, Генеральною Асамблеєю ООН 9 грудня 1948 р. була прийнята Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього [5].

Кримінальний кодекс України передбачає кримінальну відповідальність за геноцид. У ст. 442 КК України геноцид визначається, як діяння, умисно вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом позбавлення життя членів такої групи чи заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень, створення для групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення, скорочення дітонародження чи запобігання йому в такій групі або шляхом насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу [6].

14 квітня 2022 року Верховною Радою України прийнято Постанову про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні» (реєстр. №7276), метою якої є донесення до міжнародної спільноти про страшний злочин російської федерації проти України, назва якому геноцид [8].

В Заяві Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади України:

- керуючись положеннями Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, нормами звичаєвого міжнародного права, та беручи до уваги положення Римського статуту Міжнародного кримінального суду;
- наголошуючи на міжнародно-правовому зобов'язанні усіх держав співпрацювати задля припинення порушень імперативних норм загального міжнародного права, до яких належить заборона геноциду, а також злочинів проти людяності та воєнних злочинів;
- беручи до уваги численні публічні заяви президента російської федерації як глави держави й верховного головнокомандувача збройними силами російської федерації (*тут і далі орфографію змінено нами – С.А.*) та інших посадових осіб цієї держави, а також рішення органів влади всіх рівнів на підтримку та виконання цих заяв, які в сукупності свідчать про існування офіційної політики російської держави щодо невизнання права Українського народу на самоідентифікацію, самовизначення і, як наслідок, на існування;
- констатуючи багатовікову політику росії, спрямовану на «деукраїнізацію», поглинання Української нації шляхом перекручування та привласнення її історії, здобутків у сферах науки, культури й мистецтва;
- засуджуючи державну політику російської федерації щодо викривлення уявлення про самобутність Українського народу та його прагнення до незалежності, що реалізується через поширення фальшивих ідеологем, в основі яких

лежить завідомо хибне та маніпулятивне ототожнення українського патріотизму з «нацизмом» чи іншими людиноненависницькими ідеологіями;

- беручи до уваги, що заявленою метою нового етапу збройної агресії з боку російської федерації є «денацифікація» України, за якою фактично приховуються справжні мотиви російської агресії - знищення Українського народу, його самобутності та позбавлення його права на самостійний розвиток;

- беручи до уваги вчинені на тимчасово окупованих російською федерацією територіях України дії щодо заборони використання української мови та україномовних книг, знищення таких книг, невідкладного запровадження освіти російською мовою та з російським ідеологічним спрямуванням;

- враховуючи послідовність і системність політики російської федерації, націленої на масове знищення населення України, порушення суверенітету і територіальної цілісності України та ліквідації національної державності України;

- беручи до уваги, що дії збройних сил російської федерації на території України проти цивільного населення здійснюються з наміром знищити, повністю або частково, Український народ як окрему національну спільність;

- враховуючи, що карними діями згідно з нормами міжнародного права, зокрема, згідно з положеннями Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, є вчинення геноциду, змова з метою вчинення геноциду, пряме й публічне підбурювання до вчинення геноциду, замах на вчинення геноциду, співучасть у вчиненні геноциду;

- беручи до уваги, що окреслені вище діяння наявні у діях політичного керівництва та збройних сил російської федерації, її посадових осіб, засобів масової інформації;

- виходячи з того, що акти геноциду в діях російської федерації проявляються, зокрема, у:

- вчиненні збройними силами російської федерації на тимчасово окупованих територіях України масових звірств, що виявлялися у численних випадках вбивств, викрадення, жорстокого позбавлення свободи людей, їх катування, зґвалтування, глумління над тілами вбитих і замучених;

- систематичних випадках умисного вбивства цивільного населення та умисному створенні збройними силами російської федерації таких умов життя, які завдають виняткових страждань Українському народу, направлені на його повне або часткове знищення, та у підсумку призводять до фізичного знищення українського населення в багатьох населених пунктах на території України, зокрема, через блокаду населених пунктів, недопущення гуманітарної допомоги та перешкоджання евакуації цивільного населення; захоплення та цілеспрямоване знищення об'єктів інфраструктури, що забезпечує базові потреби та життєзабезпечення людей;

- примусовому переміщенні українських дітей на територію російської федерації та їхній передачі на виховання до чужого їм середовища з метою знищення їхньої самоідентифікації як українців, а також у вигнанні з власних

домівок та депортації тисяч цивільних осіб з числа цивільного населення України на територію російської федерації;

- поширених випадках фізичного та психологічного насильства щодо населення України, представників українських органів державної влади та органів місцевого самоврядування, представників громадських організацій та інших місцевих активістів, журналістів, священнослужителів та інших авторитетних в українському суспільстві осіб;

- системних діях російської федерації, спрямованих на створення умов, що розраховані на поступове знищення Українського народу через підрив економічного потенціалу та безпеки, які проявляються у знищенні об'єктів господарської інфраструктури (пошкодження зерносховищ, перешкодження посівній кампанії, блокада морських торговельних шляхів, руйнування електро- та газотранспортної інфраструктури тощо);

Розцінюючи означені вище дії російської федерації проти населення України як такі, що спрямовані на знищення Українського народу, Верховна Рада України:

1. Визнає дії, вчинені збройними силами російської федерації та її політичним і військовим керівництвом під час останньої фази збройної агресії російської федерації проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, геноцидом Українського народу.

2. Звертається до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, урядів та парламентів іноземних держав щодо визнання вчинення російською федерацією геноциду Українського народу, а також злочинів проти людяності та воєнних злочинів на території України.

Прийняття Постанови є важливим кроком до викриття істинних намірів російської федерації, її дій щодо знищення Українського народу під час здійснення збройної агресії проти України й донесення цієї інформації до міжнародної спільноти з метою ініціювання притягнення до відповідальності всіх винних осіб.

Література:

1. Албул С.В. Геноцид – злочини ХХІ століття. *Одеський державний університет внутрішніх справ* [Електронний ресурс]. URL: <http://oduvs.edu.ua/news/геноцид-злочини-ххі-століття/> (Дата звернення 10.03.2023).

2. Албул С.В. Лінгвоцид української мови: хронологія злочину. *Одеський державний університет внутрішніх справ* [Електронний ресурс]. URL: <https://oduvs.edu.ua/news/лінгвоцид-української-мови-хронолог/> (Дата звернення 10.03.2023).

3. Антонович М.М. Проблеми визначення злочину геноциду в міжнародному праві та його застосування до Голодомору 1932-1933 р.р. в Україні. Наукові записки. Том 77. Юридичні науки. 2008. С. 61–65.

4. Важна К. Сутність геноциду відповідно до чинного міжнародного права та міжнародно-правової практики. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 8. С. 193–197.

5. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 9 грудня 1948 р. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.preventgenocide.org/ua/konventsia.htm> (дата звернення 10.03.2023).

6. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III із змін. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 10.03.2023).

7. Онуфрів М. Голодомори й інші геноциди в контексті міжнародного права. *Історична Правда* [Електронний ресурс] URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2012/12/21/104618/> (Дата звернення 10.03.2023).

8. Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні»: Постанова Верховної Ради України від 14.04.2022 р. № 2188-IX [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20/print> (Дата звернення 10.03.2023).

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ВІЛЬНЕ ПЕРЕСУВАННЯ, ВІЛЬНИЙ ВИБІР МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Алексєєнко А. О., викладач кафедри загально-правових
та соціально-гуманітарних дисциплін,
Херсонського факультету
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Конституційне закріплення права на свободу пересування, вільний вибір місця проживання в сучасній Україні та його подальша конкретизація в законодавстві стали зримим втіленням демократичних перетворень в призмі євроінтеграційного процесу. Однак, в теперішніх умовах воєнного стану, який став логічною реакцією на повномасштабне воєнне вторгнення армії рф на територію нашої держави, реалізація даного права зазнає небувалих раніше по кількості і за якістю проблем.

Варто зазначити, право на свободу пересування, вільний вибір місця проживання є істотним елементом свободи особистості, воно не тільки тісно пов'язане з іншими правами і свободами, але в ряді випадків є необхідною умовою для їх реалізації. Дане право визначене статтями 13 та 14 Загальної декларації прав людини [1]. Можливість пересуватися та вибирати місце проживання лежить в основі повноцінної людської життєдіяльності. Законодавче ж визнання відповідного права є суттєвою ознакою цивілізованості держави, атрибутом громадянського суспільства, одним із головних показників демократичності правового становища особистості.